

A fiúk és a lányok eltérő olvasási szokásairól

Egy általános iskolai felmérés tapasztalatai

Az olvasási kultúrával foglalkozó szakirodalom nem hagyja és nem is hagyhatja figyelmen kívül a biológiai nemet mint az olvasási szokásokat gyermekkorától kezdve befolyásoló tényezőt. Természetesen nem csupán a biológiai nem, illetve a nemi identitás az egyedüli faktor, amely felelős az egyén olvasási szokásaiért. Az életkor, a nem, az egyéni tulajdonságok, a szociális helyzet, a család együttes hatására alakulnak ki az olvasási attitűd komponensei. Ezzel párhuzamosan hangsúlyozni kell a társadalom és az oktatási intézmények szerepét is, hiszen az olvasási szokások és beállítódások más összetevőire az egyén a tanórán és azon kívül szervezett oktatás keretei között tesz szert. A család és az oktatás az olvasási szokások kialakításában tudatosan veszi figyelembe a gyermek nemét, s az olvasóvá nevelés folyamatát összekapcsolja az olvasás nemekre jellemző kvantitatív és kvalitatív mutatóival.

Kvantitatív jellemzők

Ha az olvasási szokások szempontjából hasonlítjuk össze a fiúkat és a lányokat, azt tapasztaljuk, hogy a lányok többsége szeret olvasni, s az olvasás kedvenc elfoglaltságaik egyike. Külföldi kutatások szerint a lányok gyakrabban kapnak könyveket ajándékba, mint a fiúk, így rendszerint több könyvük van otthon, mint a fiúknak. A lányok könyvtárba is gyakrabban járnak, s „egyáltalán a nők többet foglalkoznak az olvasással, mint a férfiak”, s a gyermekek a szocializáció során ezt a magatartást teszik magukévá. (1) Más külföldi kutatók (például *Elley*) a kialakult helyzetért, vagyis a fiúk olvasási hátrányáért, a társadalmat okolják, miközben rámutatnak arra, hogy a pedagógusi pálya elnőiesedett, s a tanító nénik „az olvasó nő” képét közvetítik a kislányok felé. (5)

1990–92-ben harminc országban vizsgálták a 9–14 éves korosztály iskolai eredményeit, írás- és olvasáskészségét, olvasási szokásait. A kapott adatok alapján a lányok olvasási fölénye empirikus módon is bizonyítottnak látszik: A lányok az olvasásban és a helyesírásban maguk mögött hagyják a fiúkat, egy-egy tanulmányi évben számszerűen több könyvet olvasnak el, s olvasmányaikról szívesen mesélnek kortársaiknak a tanórán és azon kívül is. A fent említett forrás szerint a magyar gyerekek a közép-európai átlaghoz tartoznak: az általános iskola alsó tagozatában a lányok átlagosan jobb tanulók, mint a fiúk, a kötelező és ajánlott olvasmányokon kívül is több olvasmányélményről tudnak beszámolni, mint a fiúk, nagyrészüknél van saját naplója is. A lányok osztályzatai írásból és olvasásból átlagosan jobb eredményt mutatnak. (11)

Kvalitatív jellemzők

„Más érdekli a lányokat, mint a fiúkat”

Érdekes gondolatokat vet fel a nemek eltérő olvasási szokásairól a gyermekpszichológia. Megállapítja, hogy „a nemek valamely meghatározott társadalmon belüli reális differenciálódása az érdeklődés differenciálódásához vezet”. (9) Az érdeklődés különválása a gyerekek olvasási érdeklődésében is megmutatkozik. Az iskolába lépve mind a fiúknál, mind a lányoknál igen erős a mesék szeretete, később azonban a gyerekek érdeklődése egyre nagyobb mértékben a tárgyilagosabb és a valóságosabb tartalmak felé fordul. Ebben az időszakban válik el egymástól a fiúk és a lányok érdeklődése. A társadalom által irányított, közvetett módon kerülnek „befolyásolásra” a nemekre kiszabott szerepek. A lányoknál és a fiúknál egyforma mértékű és intenzitású a hőssel szemben kinyilvánított empátia, sőt részben mindkét nem esetében magas fokú identifikáció figyelhető meg, de más hősök sorsában osztoznak a lányok és a fiúk. *Bühler* még a pszichológiai kutatók hajnalán, a húszas években végzett egy idevágó kísérletet: a hősmondák kedveltségét vizsgálta meg a 8 és 14 éves lányok és fiúk körében. A vizsgálat kimutatta, hogy a fiúk 11–12 éves korukban érdeklődnek a legintenzívebben a hősmondák iránt. A lányok valamivel később érik el a mondák iránti intenzív érdeklődés csúcspontját, 12–13 éves korukban. De bármelyik életszakaszt nézzük is, a fiúk érdeklődési görbéje a hősmondák iránt mindig magasabban ível, mint a lányoké. (3, 4) *Bühler* korai vizsgálatai is arról győznek meg minket, hogy a két nem közötti, az olvasási szokásokat illetően megmutató különbségek a gyermekkorban alakulnak ki, s ez a differenciálódás elsősorban a témaválasztásra vonatkozik. Más korai pszichológiai vizsgálatok is hasonló eredménnyel zárultak: 11–13 éves kor között a fiúknál a „realisztikus és technikai vagy utópista jellegű könyvek kedveltek, mint amilyen az űrrepülés, holdba utazás, atomenergia”, míg a lányok érdeklődése a vidám, családról szóló történetek felé fordul. (9) Természetesen számolnunk kell azzal is, hogy ma már nem ugyanazok a témák a népszerűek, mint az információrobbanás előtti időkben, de ettől függetlenül ma is jól megfigyelhető, hogy másféle könyveket kedvelnek a fiúk és megint másokat a lányok.

Hol, hogyan és miért mutatkozik nem-specifikus eltérés az olvasási szokások kialakulásában, ami a későbbiekben a biológiai meghatározottságon túlmutatóan az olvasási szokások nemek közti eltéréseinek elmélyüléséhez vezet, s amely különbözőség a felnőttkorban is jól láthatóan megmarad? A „miértekre” interdiszciplináris megközelítésben keressük a választ, különös tekintettel az olvasáspszichológia idevágó eredményeire. Egy empirikus kutatás segítségével pedig igyekszünk feltárni, hol és hogyan mutatkoznak meg a nem-specifikus eltérések.

Szocializáció és az agyféltekék

A szociológia az eltérő olvasási szokásokat a szocializáció folyamatába ágyazva vizsgálta, s arra a következtetésre jutott, hogy a fiúk és a lányok eltérő szocializációja tükröződik az olvasási szokásokban is. (7) Ma már bizonyítottnak tekinthető az is, hogy időben és gyakran minőségileg is eltérő a nemek anyanyelv-elsajátítása: a lányok gyorsabban és nagyobb intenzitással sajátítják el az anyanyelvet, mint a fiúk. Megmutatkozik ez például abban, hogy a lányok szókincse általában véve nagyobb, s a különböző kommunikációs helyzetekben gyakran választékosabban tudják kifejezni magukat. (2) Ha elfogadjuk, hogy a lányok nyelvi előnyökkel rendelkeznek, akkor ennek következménye lehet olvasási fölényük is. Természetesen az agykutatók is hozzászóltak a kérdéshez. Vizsgálataik kimutatták, hogy a bal agyfélteke felelős a nyomtatott szövegek megértéséért, a jobb pedig a képes információ feldolgozásáért. Ebből következik, hogy a nyomtatott szövegek (könyvek, újságok, folyóiratok) a bal hemiszférához szólnak, míg tévénezéskor a jobb hemi-

szféra „dolgozik” erőteljesebben. Másfelől kísérletileg azt is igazolták, hogy a férfiaknál a bal és a jobb agyfélteke működése differenciáltabb, mint a nőknél, s általában véve a férfiaknál a jobb agyfélteke tevékenysége a meghatározóbb, míg a nőknél a bal. (12) Ezen feltételezések magyaráznák azt, hogy a fiúk érdeklődése az agyi differenciálódás miatt elsősorban a vizualitás felé fordul, minek következtében a vizuális média és a számítógép jobban leköti őket, mint – mondjuk – az olvasás. A lányok érdeklődése nem ennyire képi, tehát az olvasás éppen kedvükre való foglalatosság.

Olvasápszichológiai magyarázatok

A nemi differenciákkal kapcsolatos olvasápszichológiai kutatások az olvasott mű témáját, az olvasás intenzitását és motivációját vizsgálják. (8) Az olvasápszichológiai vizsgálatok előfutárának tekinthető Bühler, aki az „olvasási életszakaszok”-at még a nemi különbséget figyelmen kívül hagyva dolgozta ki. (3, 4) A modern elméletek képviselői azonban a nemek differenciálódását is figyelembe veszik. Ennek megfelelően a következő felosztást alkalmazzák:

– Kisgyermekkor (4–5/6): az olvasásnak ebben a fázisában a gyerekek képeskönyveket forgatnak, előnyben részesítik az állatokról szóló rövid történeteket. Jól megfigyelhetőek az egyéni eltérések, nemi differenciálódás egyáltalán nem, vagy csak kevéssé figyelhető meg.

– Kisiskoláskor (6/7–9/10 év): ebben a fázisban a mesék mellett szerephez jutnak az egyszerűbb mondák, legendák, kedvelik az olvasókönyveket is. Ebben az életkorban alakul ki a fiúk képregények felé fordulása, míg a lányok az ún. lányos témájú könyveket olvassák szívesen.

– Érett iskoláskor (lányoknál 9–12 év, fiúknál 10–13 év): korábban erre az időszakra az olvasási láz volt a jellemző, s csak remélhetjük, hogy a modern média a jövőben nem szorítja a teljes mértékben háttérbe ezen életszakasz meghatározó olvasási élményeit. A fiúk kedvenc olvasmányai közé a kalandos történetek és az ún. fiú-könyvek tartoznak. Bár meg kell említeni, hogy a látszat néha csal, és a lányok is szívesen bújják a kalandos történeteket. A lányok kedvencei továbbra is a „lányos könyvek”, de témájukban ezek már jobban kötődnek az adott életkor érzéseit kifejező könyvekhez (például családi konfliktusokról szóló regények). Tény az is, hogy a fiúk többször vesznek kézbe különféle lexikonokat és ismeretterjesztő könyveket, mint a lányok. (7)

A bal agyféltekefelelős a nyomtatott szövegek megértéséért, a jobb pedig a képes információfeldolgozásáért. Ebből következik, hogy a nyomtatott szövegek a bal hemiszférához szólnak, míg tévénézéskor a jobb hemiszféra „dolgozik” erőteljesebben.

Másfelől kísérletileg azt is igazolták, hogy a férfiaknál a bal és a jobb agyfélteke működése differenciáltabb, mint a nőknél, s általában véve a férfiaknál a jobb agyfélteke tevékenysége a meghatározóbb, míg a nőknél a bal. Ezen feltételezések magyaráznák azt, hogy a fiúk érdeklődése az agyi differenciálódás miatt elsősorban a vizualitás felé fordul, minek következtében a vizuális médiák és a számítógép jobban leköti őket, mint mondjuk az olvasás.

Fiús és lányos olvasmányok és olvasási motivációk

A 9–11 éves lányok azokat a könyveket részesítik előnyben, amelyek tartalma úgy mond tipikusan lányos. Ezzel szemben az ugyanebbe a korosztályba tartozó fiúk olyan képregényeket olvasgatnak szívesen, melyek változatait a televízió is mutatja. Bár tudatos olvasá-

si beállítódásról a 9–11 éveseknél még nem beszélhetünk, mégis számolnunk kell azzal a ténnyel, hogy a megjelölt korban a lányok intenzívebben olvasnak, s a cselekményen túl odafigyelnek a választott könyv érzelmi vonulatára is. A 9–11 éves fiúkra az olvasáskultúra kialakulásának ebben a kezdeti szakaszában leginkább a „hasznos” szövegek olvasása jellemző. Ilyenek például a különböző játékszabályok és összeszerelési útmutatók az egyes játékokhoz. A fiúk és a lányok közti különbség az olvasmányok tartalmán túl szövegtípusonként jelentkezik. A 14–15 évesek esetében a számítástechnikával és zenével foglalkozó magazinok és újságok lesznek a tipikus fiúolvasmányok, ám a lányok továbbra is inkább a regényeket részesítik előnyben. „A fiúk és a lányok közti eltérés az irodalmi műfajok tekintetében számottevő. A szakkönyvek tipikusan fiúknak való olvasnivalók, s vannak még a tipikusan fiú bestsellerek (krimik, ügynökös könyvek, fantasztikus könyvek és horrontörténetek). Népszerű szépirodalmat és tipikusan lányos olvasnivalókat (szerelmes regény) a lányok háromszor olyan gyakran olvasnak, mint a fiúk” – állapítja meg *Lehmann*. (10)

Giehl kísérletei azt mutatják, hogy a lányok több időt töltenek olvasással, mint a fiúk. A külföldi szakirodalom arról is beszámol, hogy a fiúk elsősorban információszerzés céljából olvasnak, míg a lányok inkább örömeiket lelik az olvasásban, mondhatni szórakozásból olvasnak. Az olvasási motiváció nemek szerinti differenciálódása csak a kamaszkorban alakul ki, és meghatározza a nem-specifikus témaválasztást is. A fiúkat az ismeretszerzés sarkallja az olvasásra, s ennek megfelelően az információban gazdag olvasnivaló köti le őket jobban, míg a lányokat „érzelmi életük kiteljesedésének vágya” (6) ösztönzi olvasásra, tehát a lányregényeket fogják szívesen olvasni.

Tematikus, intenzitásbeli és motivációs differenciálódás egy magyarországi általános iskolában

Kérdőíves módszerrel végzett vizsgálat során érdekes kép bontakozott ki a mai 9–15 éves korosztály olvasási szokásairól. A felmérésben egy városi általános iskola tanulói (harmadiktól nyolcadik osztályig) vettek részt, fiúk és lányok közel egyenlő arányban. Az eredmények jól mutatják a fiúk és lányok olvasási szokásaiban megfigyelhető differenciálódást. Nem-specifikus a témaválasztás és a motiváció, az olvasás intenzitását tekintve nem mutatható ki szignifikáns eltérés. Az alábbiakban a kérdéseket autentikus formában, a válaszokat összefoglaló jelleggel, a következtetések levonásával együtt adom közre.

Szeretsz olvasni?

A 220 válaszadó valamivel több mint fele (119) szeret olvasni, valamivel kevesebb, mint harmada (67) nem olvas szívesen, 34 válaszadó tanuló nem tudta eldönteni a kérdést határozott igennel vagy nemmel. Harmadik osztályban a fiúk leginkább azért szeretnek olvasni, „mert a könyvek érdekesek és kalandosak”, „mert a történetek izgalmasak”. A lányok pedig azért, mert „a könyvek mindig egy csodás világba varázsolnak el” és „a könyvekből életszerű dolgokat tudhatunk meg”. A negyedikes fiúknál is az a legfontosabb, hogy a történet izgalmas legyen, de a válaszok között gyakran szerepel a hasznosság-motívum (az olvasás mint hasznos elfoglaltság) is. A lányok azt emelik ki, hogy az „olvasás szép”, ezzel egyidejűleg a „szeretek olvasni, mert szeretem a könyveket” válasz is gyakori volt. Az ötödikes és hatodikos fiúk és lányok egyforma arányban hangsúlyozták az olvasás „hasznosságát”. A nagyobbaknál, a fiúknál és a lányoknál egyaránt fontos szerepet játszik a könyv témája, csak akkor olvasnak szívesen, ha a könyv témája érdekli őket.

Mit olvastál legutoljára?

A harmadikos fiúk indiánkönyveket (‘Az Ezüst-tó kincse’, ‘Bórharisnya’) soroltak fel a legtöbben, a lányoknál vezetnek a *Grimm*-mesék és az egyéb mesekönyvek. Meglepő

módon a negyedikesek elég sok „kötelező”, „ajánlott” és úgynevezett „közös” olvasmány címét adták meg: *Fekete István*: „Tüskevár”, *Móra Ferenc*: „Rab ember fia”, a lányok körében ezeken kívül még két könyv fordult elő gyakrabban: *Salten*: „Bambi” és *Knight*: „Lassie hazatér”. Az ötödikeseknél (mind a fiúknál, mind a lányoknál) a „Pál utcai fiúk” áll az első helyen. A fiúknál előfordult még több esetben a „Nyomorultak”, a lányoknál pedig a „Lassie”. A hatodik osztályos lányok és fiúk a legnagyobb számban a kötelező olvasmányt írták be a kérdőívre: *Gárdonyi*: „Egri csillagok”. Szórványosan egyéni olvasmányokat soroltak még fel. A hetedik osztályos fiúk utoljára „A köszívű ember fiait” olvasták, a lányok pedig *Mikszáth*-műveket. Itt már számottevőek az egyéni olvasmányélmények, a függetlenedés az ajánlott és a kötelező olvasmánytól. A nyolcadikos lányok közül többen írták *Jókai Mór* regényeit (különbözőeket), a fiúknál egyértelműen *Rejtő Jenő* könyveit olvassák a legtöbben. Nagyjából a következő összkép bontakozott ki: mindkét nem a legtöbbet a kötelező és ajánlott olvasmányok közül sorolt fel, az egyéni megválasztott olvasmányok az alsó tagozat harmadik osztályában és a felső tagozat nyolcadik osztályában jelentkeztek nagyobb számban.

Milyen könyveket szeretsz olvasni?

Az alsó tagozatos fiúk körében a történelmi olvasmányok, a western- és az indiántörténetek a népszerűek. A lényeg, hogy izgalmas és esetleg humoros könyv legyen a kezükben. Az egyik fiú így fogalmazott: „Kutyás, bűnözős, rablós könyveket szeretek olvasni, és jó, ha nevetni is lehet rajtuk”. A lányok legtöbbször állatos témájú könyveket szeretnek olvasni, bár néhány esetben a lányok is érdeklődnek a történelmi témájú könyvek iránt. Elszórtan találunk példákat az ismeretterjesztő irodalomra is, főleg a fiúknál. A felső tagozat elején a lányok nagy része továbbra is kitart az állatos könyvek mellett, a fiúk ízlésében azonban változás áll be: a krimi kerül az élre. Hatodik osztályra változás figyelhető meg a lányoknál is: a szerelmes és romantikus regények keltik fel az érdeklődésüket. A fiúknál felbukkannak az „akciós” könyvek, de továbbra is a krimi áll az első helyen. Hetedik osztályra a lányok egy része még mindig nem „nőtte ki” az állatos könyvek iránti szeretetét, de sokkal többen szavaznak már a romantikus könyvekre, mint korábban. A fiúk érdeklődnek a természettel kapcsolatos könyvek iránt is, de változatlan szerep jut a krimiknek és horror-történeteknek is. Az általános iskola utolsó osztályában sem sokkal változatosabb a kép. Néhány lány felfedezi a krimiket és az izgalmas történelmi regényeket, de nagyjából kitartanak a lányregények mellett. A fiúk sci-fi könyveket olvasnak javarészt. A válaszokból kiderül, hogy a nem-specifikus érdeklődés az általános iskola alsó és felső tagozatában is kimutatható.

Van kedvenc íród?

Az alsó tagozatos fiúk a következő írókat jelölték meg nagyobb előfordulási arányban: *Karl May*, *Cooper*, *Gárdonyi*, *Móra*, *Fekete István*. Az alsó tagozatos lányok kedvencei: *Grimm*-testvérek, *Knight*, *Fekete István*, *Milne*. Az alsó tagozatosok közül erre a kérdésre a tanulók 45 százaléka nem adott választ. A felső tagozatban érdekes eltérés figyelhető meg a lányok és fiúk között: a fiúk úgymond kialakultabb ízléssel rendelkeznek a kedvenc író személyét tekintve (*Verne*, *Heller*, *King*, *Cooper*, *Rejtő* szerepeltek a kedvenc írók között nagyobb előfordulási mutatóval), ezzel ellentétben a lányok 90 százaléka nem tudott kedvenc íróról beszámolni. A lányoknál mindössze egy író mutatkozott „kedveltebbnek”: *Kästner*, akit a lányok 20 százaléka jelölt meg kedvenc írójának.

Van kedvenc könyved?

A kedvenc könyvek skálája meglehetősen széles. A kicsiknél szinte nem is találunk kétszer ugyanazzal a könyvvel. A lányok kedvencei a „Micimackó”-tól a „Bab-szemjankó”-n át egészen „A két Lotti”-ig” terjednek. A fiúk ennél egy kicsit egységesebb-

nek látszanak: sokan választották a „Kincskereső kisködmön”-t. Negyedik osztályban a kör már kissé leszűkül: a fiúk kedvenc könyve a „Kinizsi Pál”, a lányoké pedig a „Lassie”. Az ötödik osztályban a lányoknál a „Lassie” mellé társul a „Vuk”, a fiúknál a „Pál utcai fiúk” tartozik a kedvencek közé. Hatodik osztályban a fiúknál változatlan a helyzet, a lányok pedig szinte mindannyian különböző lányregényeket sorolnak fel („Szalmaláng”, „Mari, ne bomolj!” stb.). Hetedik és nyolcadik osztályban a következő válasszal találkozunk gyakrabban: „mindent elolvasok, ami érdekel, de kedvenc könyvem nincs”.

Mikor és hol szokták olvasni?

Sem az olvasás idejét, sem a helyét tekintve nem mutatkozik egységes tendencia. Nincs lényeges különbség a fiúk és a lányok között. A gyerekek többsége a saját szobájában szeret olvasni. A lányok valamivel nagyobb arányban szeretnek az ágyban kényelmesen elhelyezkedve olvasni. A fiúk gyakrabban hivatkoztak arra, hogy akkor olvasnak, ha idejük van, a hely nem játszik döntő szerepet.

Egyértelműen kimutatható a fiúk és a lányok olvasói attitűdjében az a „bizonyos” másság, leginkább az önállóan választott olvasmányok esetében. Meggyőződhetünk arról is, hogy a nemihovatartozás, a fiú és lány szerep és habitus mint el nem hanyagolható, az olvasási szokásokat befolyásoló faktor van jelen az olvasási attitűd kialakulásában. A nem-specifikus különbségek többek között az eltérő olvasási szokásokban, az eltérő olvasmányválasztásban nyilvánultak meg, s abban is, hogy a fiúk és a lányok eltérően ítélik meg az olvasásnak mint szabadidős tevékenységnek az értékét

könyveket keresnek. Először a hatodik osztályosok említik, hogy a házi feladatokhoz keresnek könyveket. A hetedik és nyolcadikos fiúk és lányok körében elsősorban a szabadidős olvasmányok tekintetében mutatható ki a nemek közötti differenciálódás: a fiúk nagyobb arányban az ismeretterjesztő, tudásgyarapító könyveket veszik ki a könyvtárból, a lányok pedig leggyakrabban valamilyen regényt visznek haza olvasni.

Milyen könyveid vannak otthon?

Ebben az esetben is igazolható, hogy vannak jellegzetesen fiús és lányos könyvek. Az alsó tagozatos lányok birtokában jórészt állatos és mesés könyvek vannak. A fiúknál nagyobb arányban fordulnak elő ismeretterjesztő könyvek, mint a lányoknál, de olvasnak mesekönyveket is. Feltűnő, hogy a lányok igen szép számmal soroltak fel *Walt Disney*-könyveket, a fiúk inkább különböző sorozatokról („En és a világ”, „A Mi világunk”, „Mi micsoda”) tettek említést. Az ötödikes fiúk több indiánkönyvet is említenek, a lányok pedig „maradnak” a lányos témáknál. A hetedik és a nyolcadik osztályosokra jellemző, hogy inkább a tanuláshoz szükséges segédkönyveket adják meg, ebben a tekintetben nincs számottevő eltérés a lányok és a fiúk között.

Milyen gyakran jársz könyvtárba?

Az 1–6. osztályokban egyértelműen kimutatható, hogy a gyerekek nem járnak gyakran könyvtárba, arra hivatkozva, hogy otthon elég sok könyvük van. Mindössze húsz százalékuk jár hetente könyvtárba, ezen belül a lányok aránya nagyobb. A hetedik és a nyolcadik osztályra a könyvtárba járók száma emelkedik (25–30 százalék), és a fiúk gyakrabban mennek el a könyvtárba, mint a lányok.

Milyen témájú könyveket szokták kikölcsönözni a könyvtárból?

A kevés könyvtárba járó gyerek közül az alsó tagozatban a fiúk és a lányok szinte egybehangzóan azt írták, hogy „érdekes könyveket” kölcsönöznek ki. A lányok főleg mesés (állatos, tündéres) könyveket, a fiúk pedig kalandos könyveket és bűvár-zsebkönyveket.

Milyen könyvet vennél meg szívesen?

Érdekes dolog derült ki ennél a kérdésnél. A „kisebbségnek” konkrétabb és határozottabb elképzelésük van arról, milyen könyvet szeretnének megvásárolni, mint, mondjuk, a hetedikeseeknek és a nyolcadikosoknak, akik közül sokan nem is adtak választ, míg a kicsik közül mindenki válaszolt a kérdésre. Az alsó tagozatos lányok meséskönyvekre és állattörténetekre vágnak leginkább. A felső tagozatos fiúk krimi, horror és repülő könyveket vennének meg maguknak, a többség azonban valamilyen népszerű tudományos könyvre vágyik, de nem adja meg pontosan, melyiket szeretné. A lányok többsége maradt annál az általános meghatározásnál, hogy „valamilyen regényt” venne meg szívesen.

Összefoglalás: a felmérés gyakorlati hasznáról

Az eredmények természetesen nem általánosíthatók, legfeljebb csak tájékoztató, figyelemfelkeltő és elgondolkodtató szerepük lehet. Egyértelműen kimutatható a fiúk és a lányok olvasói attitűdjeiben az a „bizonyos” másság, leginkább az önállóan választott olvasmányok esetében. Meggyőződhattünk arról is, hogy a nemi hovatartozás, a fiú és lány szerep és habitus mint el nem hanyagolható, az olvasási szokásokat befolyásoló faktor van jelen az olvasási attitűd kialakulásában. A nem-specifikus különbségek többek között az eltérő olvasási szokásokban, az eltérő olvasmányválasztásban nyilvánultak meg, s abban is, hogy a fiúk és a lányok eltérően ítélik meg az olvasásnak mint szabadidős tevékenységnek az értékét. Egy ilyen felmérés azért sem tekinthető haszontalannak, mert tájékoztatja a pedagógusokat arról, hogy mi motiválja a tanulókat az olvasmányaik megválasztásában, milyen könyveket szeretnek és olvasnak nagyobb érdeklődéssel. Ezen túlmenően elgondolkodhatunk azon is, vajon hogyan változtathatnánk a jelenlegi helyzetet, hogyan nevelhetnénk a nemi különbségek tudatos figyelembe vételével a jövő olvasóit valóban olvasóvá.

Irodalom

- (1) BONFADELLI, H.: *Jugend und Medien*. Media Perspektiven 1986/5. sz. 313–324. old.
- (2) BRÜGELMANN, H.: *Warum haben Jungen mehr Schwierigkeiten beim Lesen und Schreiben als Mädchen? Theoretische Erklärungsversuche und ihre Probleme*. In: RICHTER, S. – BRÜGELMANN, H. (szerk.): *Mädchen lernen anders als Jungen. Geschlechtsspezifische Unterschiede beim Schriftspracherwerb*. Bottichhofen, 1994. 27–36. old.
- (3) BÜHLER, Ch.: *Kindheit und Jugend*. Leipzig, 1918.
- (4) BÜHLER, Ch.: *Das Seelenleben der Jugendlichen*. Jena, 1928.
- (5) ELLEY, W. B. (szerk.): *How in the world do students read? IEA Study of Reading Literacy*. Hamburg, 1992.
- (6) GIEHRL, H. E.: *Der junge Leser. Einführung in die Grundfragen der Jungleserkunde und literarischen Entwicklung*. Donauwörth, 1977.
- (7) GILGES, M.: *Lesewelten. Geschlechtsspezifische Nutzung von Büchern bei Kindern und Erwachsenen*. (von Holtz–Bacha [szerk.]), Ch. Bochum, 1992.
- (8) KAMARÁS I.: *Olvasatok*. Bp, 1996.
- (9) KLAUS, G. – HIEBSCH, H.: *Gyermekpszichológia*. Bp, 1961.
- (10) LEHMANN, R. H. és mtsai.: *Leseverständnis und Lesegewohnheiten deutscher Schüler und Schülerinnen*. Basel, 1995.
- (11) LEHMANN, R. H.: *Lesen Mädchen wirklich besser? Ergebnisse aus der internationalen IEA Lesestudie*. In: RICHTER, S. – BRÜGELMANN, H. (szerk.): *Mädchen lernen anders als Jungen. Geschlechtsspezifische Unterschiede beim Schriftspracherwerb*. Bottichhofen, 1994. 99–110. old.
- (12) WITLESON, S. F.: *Sex and the Single Hemisphere. Spezialisierung der rechten Hemisphäre für räumliche Verarbeitung*. Science 1976/193. sz. 425–427. old.